

Vuorovaikutuksen sensitiivisyys ja ilmaisun tavat

Tällä työkalulla arvioidaan seuraavien laatuindikaattorien toteutumista:

Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.

Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.

Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja.

Tällä työkalulla arvioidaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta, jossa korostuu henkilöstön myönteisyys, sensitiivisyys sekä kyky ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) korostavat henkilöstön vastavuoroisen ja kunnioittavan vuorovaikutuksen ja läheisyyden merkitystä, jotka muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle sekä tukevat lapsen oppimista. Henkilöstön ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa lasten tulisi saada kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan. Henkilöstöltä tämä edellyttää herkkyyttä ja kykyä reagoida myös lasten sanattomiin viesteihin. Henkilöstön läsnäolo ehkäisee myös ristiriitatilanteiden syntymistä.

Työkalun avulla henkilöstö arvioi mahdollisuuksiaan toimia vuorovaikutuksessa myönteisesti ja läsnäolevasti. Vuorovaikutuksen myönteisyys voi liittyä esimerkiksi siihen, miten henkilöstö osoittaa lapselle hyväksyntää tai antaa heille palautetta. Työkalulla arvioidaan henkilöstön mahdollisuuksia ennakoida ristiriitatilanteiden syntymistä sekä asettaa rajoja lapsen käyttäytymiselle. Lisäksi arvioinnin kohteena on lasten kohtaaminen yksilöllisesti ja sensitiivisesti, lapsen tunteet ja erilaiset ilmaisun tavat huomioiden.

Arviointityökalun väittämien toteutumista arvioidaan työkalussa sekä työntekijän oman että ryhmän toiminnan näkökulmasta.

Esimerkkejä väittämistä:

- Varmistan, että ryhmän kaikille lapsille osoitetaan lämpöä ja hyväksyntää päivittäin.
- Kiinnitän huomiota lapsille merkityksellisiin kokemuksiin ja osoitan kiinnostusta niitä kohtaan.
- Olen tietoisesti läsnä ja valmiina osallistumaan vuorovaikutukseen lasten kanssa päivän eri tilanteissa.
- Osaan tarvittaessa perustella toiminnalle asettamani rajoitukset lapselle. (Lapsen toimintaa rajatessa käytetään selkeää ilmaisua ja vältetään äänen korottamista tai kivahduksia. Rajauksen yhteydessä lapselle tarjotaan vaihtoehtoja tekemistä.)
- Tunnistan lasten yksilölliset tavat reagoida erilaisiin tilanteisiin ja mukautan omaa vuorovaikutustani niihin sopivaksi.

Työkaluun liittyviä pohdintakysymyksiä:

- Millaisissa ryhmän tilanteissa myönteinen ja myötätuntoinen vuorovaikutus on erityisen tärkeää?
- Millaiset ryhmän vuorovaikutustilanteet ovat meille ammattilaisina haastavia?
- Mitkä asiat kertovat meille, että olemme sitoutuneita vuorovaikutukseen lapsen kanssa? Millä tavalla se ilmenee lapsissa?
- Millaisin keinoin varmistamme ryhmässämme lasten kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi tulemisen sekä yksilö että ryhmätasolla? Millaisia vuorovaikutuksen keinoja meillä on sellaisten lasten kanssa, jotka eivät tuota puhetta tai puhuvat eri kieltä?
- Miten mahdollistamme ja tuemme lasten kokonaisvaltaista ilmaisua ja erilaisia ilmaisun tapoja arjen tilanteissa? Miten lasten kehitystaso sekä yksilölliset taidot vaikuttavat ilmaisun tukemiseen?

Työkalun laatimiseen ovat osallistuneet Jenni Salminen (Jyväskylän yliopisto), Sivi Harkoma (Helsingin yliopisto), Annukka Pursi (Helsingin yliopisto), Nina Sajaniemi (Itä-Suomen yliopisto), Susanna Kinnunen (Oulun yliopisto) ja Maarit Silvén (Turun yliopisto)
